

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

برنامه دوره‌های مجازی آموزشی (هر سه شنبه يك آموزش)

ویژه توانمند سازی مدیران پرستاری دانشگاه

مدیریت پرستاری در بیماران پر خاشگر

علی صفدری

مدرس دانشگاه و سوپروایزر آموزشی
مرکز آموزشی درمانی آیت الله کاشانی

زمان :

سه شنبه

1 آبان 1403

ساعت 8 الی 9 صبح

مدیریت پرستاری در بیماران پرخاشگر

Created By:

Ali Safdari RN-PhD

Mental health & Psychiatric nursing

Cartoon : Khalaji

سلامت روانی و آرامش انسان در دنیای پرتنش حاضر به طور مداوم در معرض تهدید قرار میگیرد و همه انسانها با بهره‌مندی از آموخته‌ها و تجارب قبلی و پشتوانه‌های فرهنگی و معنوی خود سعی در حفظ تعادل روانی خود مینمایند. ولی در بسیاری از موارد، انسان تعادل و کنترل روانی خود را از دست میدهد. در برخی از موارد این آشفتگی، زندگی فرد را به شدت مختل نموده و انسان را به شرایطی میکشاند که در صدد آسیب رسانیدن به خود یا دیگران بر می‌آید و زندگی طبیعی او بشدت مختل میشود. در چنین شرایطی فرد نیازمند مداخله فوری است و تاخیر در بازگرداندن آرامش از دست رفته، ممکن است صدمات جبران ناپذیری ببار آورد. این بیماران نیاز به ارزیابیهای فوری و چند جانبه دارند. نگرشهای تک بعدی جسمی، یا روانی و ... و نیز مشاوره‌های اجتماعی تک بعدی، پاسخگوی نیاز این بیماران نمیشود و الزم است تیم درمان با رویکردی زیستی- روانی- اجتماعی، معنوی و با برخورداری از دانش و مهارتهای ارزشمند مصاحبه و اداره بیماران و با حضور به موقع در بالین بیمار، به ارزیابی و درمان مناسب این دردمندان بپردازند.

یکی از اهداف تیم درمان، بازگردانیدن هرچه سریعتر آرامش به بیماران است. تشخیص و درمان هر چه سریعتر حالت اورژانسی روانپزشکی، هم از نظر عواطف انسانی و رنج زیادی که بیماران در حین یک حمله حاد ناخوشی متحمل میشوند و هم از نظر عواقب شدیدی که ادامه حملات حاد اختلالات روانی، برای خود فرد و نیز اطرافیان وی ایجاد میکند؛ یکی از ضرورت‌های مهم کار روانپزشکی است. اورژانس‌های روانپزشکی حالتی هستند که مداخله فوری درمانی را ایجاب میکنند و تاخیر در پرداختن به آنها میتواند موجب بروز صدماتی به بیمار یا اطرافیان گردد. حدود ۳ درصد از بیمارانی که به اورژانس روانپزشکی مراجعه میکنند؛ پرخاشگری دارند. پرخاشگری به عنوان رفتار خصمانه، آسیب‌رسان یا مخربی تعریف میشود که اغلب به دنبال ناکامی ایجاد شده و می‌تواند به‌صورت کالمی یا فیزیکی باشد.

عوامل متعددی در ارتباط با وقوع پرخاشگری مطرح شده‌اند که شامل عوامل روانشناختی، دارویی، اقتصادی، اجتماعی و روانی هستند. پرخاشگری، علامتی غیر اختصاصی تلقی میشود که میتواند به دنبال علل مختلف پزشکی ایجاد شود. بیماران سایکوتیک، بیمارانی که اختلال دو قطبی یا اختلال شخصیت دارند و بیماران افسرده، ممکن است در دوره‌های تشدید اختلال خود، اپیزودهایی از پرخاشگری را تجربه کنند

خشونت از طرف بیماران مبتال به اختلالات روانپزشکی یک مساله ی بسیار مهم برای مراقبین بهداشتی، به ویژه پرستاران است. این امر موجب بروز مسایل و مشکلات جدی در برقراری محیط درمانی برای بیماران و کادر مراقبتی میشود. افزایش حوادث، هزینه ی ابقا و به کارگیری نیرو، غیبت، ترک خدمت، فرسودگی شغلی و روانی، کاهش کارایی و عملکرد شغلی پرستاران و همچنین فاصله گرفتن از بیماران و شکایت آنان از مهمترین عوارض خشونت است .به منظور پیشگیری از آسیب به بیمار و افرادی که در اطراف بیماران تهاجمی هستند، کنترل هر چه سریعتر پرخاشگری، یک ضرورت اجتناب ناپذیر است و در صورت اهمال ممکن است پیامدهای غیر قابل جبرانی نظیر آسیب رساندن به دیگران یا تخریب اموال رخ دهد .به منظور رسیدن به این هدف، مراقبت اصولی پرستاری از بیماران تحریکپذیر و پرخاشگر، در کنار ارائه ی خدمات سایر اعضای تیم درمان بسیار ضروری و اجتناب ناپذیر میباشد

تحریک پذیری و پرخاشگری

از دیدگاه دکتر چارلز اسپیلبرگر ، روانشناس متخصص در حیطه ی مطالعات خشم، "خشم یک حالت احساسی است که شدت آن از ناراحتی خفیف تا غضب و تندخویی شدید، متغیر است." خشم میتواند هم به دلیل اتفاقات بیرونی و هم اتفاقات درونی ایجاد شود و به عنوان یکی از هیجانهای پیچیده انسانی با ماهیتی ویرانگر، اغلب رفتارهای پرخاشگرانه را به دنبال دارد.

➤ تحریک پذیری

➤ یعنی حالتی که فرد حساسیت زیاد به محرکها داشته باشد. تحریکپذیری احساس پرخاشگری است. هنگامی که فردی تحریک پذیر است، به سادگی خشمگین یا ناراحت میشود. فرد ممکن است این حالت را در پاسخ به شرایط پراسترس تجربه کند. همچنین ممکن است تحریک پذیری علامتی از مشکلات جسمی یا روحی باشد. کودکان و نوزادان اغلب هنگامی که خسته یا بیمار باشند تحریک پذیر میشوند. بالغین نیز به علل بسیار متفاوتی تحریک پذیر میشوند. پرخاشگری، در روانشناسی و دیگر علوم رفتاری و اجتماعی، به معنی رفتاری است که منجر به آزار و درد میشود

➤ پرخاشگری

➤ رفتاری است که به قصد آسیب رساندن (جسمانی یا زبانی) به فردی دیگر یا نابود کردن دارایی وی ابراز میشود. اگر شخصی به طور تصادفی پای شما را لگد کند و فوراً با عذرخواهی خود از شما دلجویی کند؛ شما این رفتار را پرخاشگرانه نمیدانید؛ ولی اگر کنار میز خود نشسته باشید و کسی بسوی شما بیاید و پا روی پای شما بگذارد؛ تردیدی نیست که رفتار او را پرخاشگرانه تلقی کنید

➤ پرخاشگری رفتار هدفدار و ناگهانی است که در جهت تحقیر دیگران یا صدمه زدن به آنها صورت میگیرد و میتواند به صورت کلامی و یا غیرکلامی باشد. هر نوع رفتار که منجر به آسیب به خود یا دیگران میگردد؛ پرخاشگری نامیده میشود

تهاجم

➤ رفتار هدفدار و ناگهانی شدیدی است که در جهت کشتن دیگران، صدمه زدن شدید به دیگران، و یا تخریب اموال و امکانات انجام میشود. اعمال تهاجمی معمولاً همراه با احساس تسکین و در بعضی موارد لذت است، اما اغلب پس از آن با پشیمانی همراه است. پرخاشگری و تهاجم رفتارهایی هستند که در صورت عدم کنترل به موقع میتوانند منجر به بروز خسارت مالی جبران ناپذیری برای خود فرد و یا اطرافیان وی گردند

➤ این اختلالات در حال حاضر در راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی تحت دسته بندی مخرب، کنترل تکانه و اختلالات رفتاری طبقه بندی شده است. این اختلال به خودی خود به راحتی تشخیص داده نمیشود و اغلب همراه با سایر اختلالات خلقی، به ویژه اختلال دوقطبی مشاهده میشود. این رفتار در سنین مختلف ممکن است مشاهده شود؛ ولی در نوجوانی و جوانی شایعتر است و در هر دو جنس دیده میشود

ویژگیهای افراد پرخاشگر

■ ویژگیهای زیادی در بروز پرخاشگری و تهاجم موثر می باشند؛ مهمترین این ویژگیها عبارتند از:

عزت نفس پایین

■ یکی از دلایل اصلی پرخاشگری احساس ناکامی است. بیشتر افراد پرخاشگر، تصویر مخدوشی از خود دارند؛ به عبارت دیگر آنها در باطن عقیده دارند که انسان با ارزشی نیستند و خود را دوست ندارند؛ همین امر موجب تحریک پذیریشان میشود

■ از آنجایی که تا فردی خودش، خودش را دوست نداشته باشد، نمیتواند بپذیرد دیگری او را دوست دارد؛ این افراد معمولاً از رفتار دیگران سوءبرداشت میکنند؛ به عنوان مثال اگر ببینند دو نفر در حال خندیدن هستند، تصویر خود موجب خشمگین * آشفته شان به شدت متزلزل میشود و با خود میگویند، حتماً آنها به من میخندند و این تهدید خود شدن آنها میشود

خویش‌تنداری ناکافی

منظور از خویش‌تنداری یا نظم درونی این است که فرد بتواند یک کار را آغاز کند و با وجود سختیها و مشکلات آن را به پایان برساند. افراد پرخاشگر معمولاً در شروع کارها تعلل میکنند و به آسانی نیز ناامید میشوند و کار را رها میکنند. این افراد به آسانی تکانشی شدن گیج و سردرگم میشوند و با شتابزدگی تصمیمات نابخردانه‌ای میگیرند.

تصمیم‌گیری عجولانه

افراد پرخاشگر، معمولاً عجول و دستپاچه هستند و اغلب بدون توجه به نتیجه، فکر یا صحبت و عمل میکنند. حتماً شما نیز افراد پرخاشگری را سراغ دارید که پس از انجام رفتار پرخاشگرانه، به سرعت از اعمال خود پشیمان میشوند. فقدان وظیفه‌شناسی

یکی دیگر از فاکتورهایی که در افراد پرخاشگر مطرح است؛ بی‌مسئولیتی افراد است. افراد پرخاشگر معمولاً به اصول اخلاقی، پایبند نبوده و تعهدات اخلاقی را به طور دقیق انجام نمیدهند. از آنجا که عدم تعهد به انجام وظایف، میتواند با اعتراض مخاطب همراه باشد؛ بدینوسیله زمینه خشم را فراهم میکند

خودمهارگری ناکافی

خودمهارگری به معنای توانایی پیروی از درخواست، تعدیل رفتار مطابق با موقعیت و به تاخیر انداختن ارضای یک خواسته است. توانایی خودمهارگری خاصی که در اینجا اهمیت دارد؛ مهارت کنترل خشم است. افراد پرخاشگر یا در دوران کودکی به خوبی این مهارت را نیاموخته اند یا لزومی به استفاده از آن نمی بینند

انعطاف ناپذیری

افرادی که از ویژگی انعطاف پذیری برخوردارند؛ میتوانند بسته به شرایط، واکنش مناسب نشان دهند؛ اما افراد انعطاف ناپذیر بدون در نظر گرفتن شرایط، بر ارضای خواسته های خود پافشاری میکنند و در صورتیکه چیزی خلاف میلشان باشد، واکنش منفی نشان میدهند خصومت این ویژگی، گرایش فرد را به احساس خشم، اعم از اینکه به صورت آشکار بروز کند یا به صورت نهفته در فرد باقی بماند، نشان میدهد. به طور کلی، سطح احساس خصومت در افراد پرخاشگر، بیشتر از سایر افراد است

خصومت

این ویژگی، گرایش فرد را به احساس خشم، اعم از اینکه به صورت آشکار بروز کند یا به صورت نهفته در فرد باقی بماند، نشان میدهد. به طور کلی، سطح احساس خصومت در افراد پرخاشگر، بیشتر از سایر افراد است

سلطه گری

این افراد معمولاً تمایلی به پیروی و تبعیت ندارند. خود را مطیع قراردادهای اجتماعی نمیدانند و نسبت به سرزنشهای اجتماعی حساس نیستند. حادثه جو و علاقمند به مبارزهاند. آنها زندگی را به مثابه میدان جنگ در نظر میگیرند و به جای استفاده از راه حل های مساله مدار، میکوشند با پافشاری و اربعاب در این مبارزه پیروز شوند. آنها دوست دارند در همه موقعیتهای برنده باشند؛ اما موقعیتهای برنده- برنده را دوست ندارند؛ بلکه شرایطی به وجود میآورند که خودشان برنده و طرف مقابل بازنده باشد. این امر سبب می شود در صورت نرسیدن به نتیجه دلخواه، به پرخاشگری روی آورند.

تمایلات تلافی جویانه با روحیه انتقامگیری

داشتن ویژگی تمایل به تلافی نمودن و انتقام گرفتن از اقدامات نادرست دیگران در دیدگاه این افراد، زمینه ساز اقدامات پرخاشگرانه و تهاجمی میباشد.

➤ انواع پرخاشگری

➤ در بررسی پرخاشگری تقسیم بندی هایی به کار میرود که برای درک این پدیده مفید به نظر میرسد

➤ نوعی از پرخاشگری که به آن پرخاشگری خصمانه گفته میشود ناشی ازعواطف و احساسات منفی خاص مانند خشم یا تنفر است و هدف اصلی آن آسیب رساندن به یک فرد یا شی است مثل وقتی که کسی از حرف فردی دیگر خشمگین میشود و به صورت او سیلی میزند

➤ پرخاشگری ابزاری

➤ پرخاشگری ابزاری است برای رسیدن به یک هدف خاص مثل وقتی که فردی سعی میکند رقیب را به شکلی از صحنه حذف کند تا خود جای او را بگیرد

گاهی پرخاشگری منجر به آسیب فیزیکی فرد نمیشود، بلکه با روشهایی دیگر مانند تهمت زدن و شایعه ساختن، ترور شخصیت، آسیب به اموال شخص یا جلوگیری از پیشرفت او خود را نشان میدهد. به این شکل از پرخاشگری، پرخاشگری نمادین گفته می شود

در مواردی خاص جامعه پرخاشگری را مجاز یا حتی لازم می شمارد مثال در رفتار سربازان در حین مأموریت جنگی، یا وقتی که شخص برای دفاع از خود به خشونت دست میزند

جنگی، یا وقتی که شخص برای دفاع از خود به خشونت دست میزند). به این شکل از پرخاشگری، پرخاشگری مجاز گفته میشود)

گاهی پرخاشگری به شکل فعالانه اعمال نمیشود، بلکه فرد با روشهای منفعلانه مانند کارشکنی، اهمال کاری و امثال آن مانع انجام کاری که مورد نظر فردی است میشود که به آن پرخاشگری منفعلانه میگوییم

➤ پرخاشگری منفعلانه

- پرخاشگری منفعلانه یک نوع رفتار آزاردهنده در رابطه است. این نوع رفتار شامل همه رفتارهای پرخاشگرانه و خصومت هایی است که فرد آن را آشکارا نشان نمیدهد. طعنه، ترشرویی، انجام ندادن کاری یا تعلل در آن، نوعی بیان غیر مستقیم خشونت و خصومت است. در چنین رابطه ای عملاً نمیدانید چطور باید از افکار و احساسات فرد مقابل سر در بیاورید. او حرف نمیزند و احساساتش را آشکارا بیان نمیکند و شما هیچ تصویری از آنچه او
- دقیقاً میخواهد ندارید شاید حتی با این که متوجه هستید چیزی در این ارتباط ناخوشایند است، متوجه نشوید که در رابطه ای پر از پرخاشگری پنهان قرار دارید

■ برای شناسایی خشم پنهان و ابراز نشده در افراد با پرخاشگری منفعل می توان علائم زیر را در آنها مورد جستجو و شناخت قرار داد

■ فقدان خشم

■ یکی از مهمترین چیزهایی که فرد در این نوع پرخاشگری پنهان میکند؛ خشم است. هر آدمی در موقعیتهایی دچار خشم میشود و این امر کامال طبیعی است. خونسردی زیاد یا بی تفاوتی در شرایطی که هر آدمی خشمگین میشود؛ اصلا عادی نیست .

■ در پرخاشگری منفعلانه خشم به شکلی کامال متفاوت نشان داده میشود. این افراد خشم عادی شان را پنهان میکنند و در موقعیت مورد نظرشان، به شکلی بسیار آزاردهنده تر آن را ابراز میکنند. آنها همچنین پنهان کردن خشم را به عنوان راهی برای کنترل دیگران استفاده میکنند. فرد ممکن است در یک موقعیت بد خودش را خوشحال، خونسرد و بی تفاوت نشان بدهد. اما بالاخره این خشم به شکلی بسیار ناخوشایند و نامناسب بروز پیدا میکند

ابهام پیامها در ارتباط

یکی از ویژگیهای رفتارهای پرخاشگرانه ابهام واژه هاست. این سلالهی است که افراد برای محافظت از خود و برای کنترل دیگران استفاده میکنند. منظور و هدف آنها اصل از میان چیزی که میگویند مشخص نیست. آنها با کلمات مبهم و گفتههای نامشخص سعی میکنند اثر منفی آنچه میگویند را بر شنونده کم کنند. این نوع پاسخها و واکنشهای سربسته و مبهم که هیچ معنای خاصی ندارند عادت این افراد است. چیزی که دیگران را بسیار آزار میدهد

به راحتی فراموش کردن

یکی از رفتارهای آزاردهنده افراد با پرخاشگری منفعل، این است که این افراد، کارهای سپرده شده به خود را به راحتی فراموش میکنند که یک دلیل آن میتواند اجتناب از پذیرش مسوولیت ها باشد به دلیل عدم مسوولیت پذیری، مسوولیتهای واگذار شده به این افراد، اغلب بدون پیگیری مانده و به فراموشی سپرده می شوند؛ مثال فراموش کردن تاریخ تولد نزدیکان، عیدها و چیزهای خوشایند زندگی، یک راه برای اجتناب از واکنش و عدم پذیرش مسوولیت است

■ قهر زیاد

■ اگرچه این افراد احساساتشان را بیان نمیکنند؛ اما به همین دلیل به راحتی قهر میکنند. شما به خوبی متوجه میشوید که اگر امور معمول زندگی، به سادگی و به دلخواه آنها پیش نروند؛ قهر میکنند. از فرد میپرسید آیا چیزی باعث ناراحتی و آزارش شده؟ و او میگوید هیچ مساله ای وجود ندارد؛ با این حال از حرف زدن، برقراری ارتباط و رابطه صمیمی امتناع میکند

■ این رفتار نیز برایش موقعیتی فراهم میکند که همه چیز را در کنترل خودش قرار بدهد؛ چون اوست که میتواند با قهر کردن یا نکردن، شرایط را به نفع خودش تغییر دهد

■ دیگران را مقصر دانستن

■ یکی از نشانه های متمایز رفتار پرخاشگری منفعلانه، این است که از نظر چنین فردی فقط دیگران مقصر هستند هرچیزی که به خوبی پیش نرود؛ تقصیر دیگران است. هیچ اشتباهی

■ نیست که او مرتکب شود؛ مگر اینکه دیگران کارشان را به خوبی پیش نبرده باشند

تعلل و به تاخیر انداختن

اگر فردی دائم وظایفش را به بعد موکول میکند؛ این میتواند نشانه رفتار پرخاشگرانه منفعل او باشد. همه باید کارشان را به موقع انجام بدهند جز او. چنین فردی صرف نظر از اینکه تاریخ و قرارها چگونه تنظیم شده اند؛ همیشه کارها را با برنامه مطلوب خودش انجام میدهد

فرد همیشه قربانی

فردی که پرخاشگری منفعل دارد توانایی پذیرش مسوولیت را ندارد. یک راه برای شانه خالی کردن از هر مسوولیتی بازی در نقش قربانی است. او میداند بازی در نقش قربانی به او کمک میکند تا شرایط همیشه به نفعش باشند. عذرها و بهانه زیادی وجود دارد که او را در نقش قربانی هر تنش، اختالف نظر، مشکل و بی مسوولیتی توجیه میکند

ترس از وابستگی

با وجود اینکه او همیشه دیگران به ویژه شریک زندگی اش را متهم و مقصر میدانده؛ اما در عین حال ترس زیادی از وابستگی دارد. او میترسد به شما وابسته شود؛ چون در این صورت نمیتواند همه چیز را با نظارت خودش جلو ببرد به همین دلیل او همیشه از پذیرش کمک دیگران اجتناب میکند و نیازش را به شما یا هر کس دیگری انکار میکند

ترس اصلی این است که مطرح کردن افکار و نیازهایش با شما و دیگران، میزان وابستگی اش را نشان خواهد داد و این اصلاً خواسته او نیست. معمولاً چنین شخصیهایی، با افرادی ارتباط برقرار میکنند که شدیداً وابسته و متکی باشند با شریک و همراه وابسته، ترس وابستگی خودش را پنهان میکند و این یک نوع آرامش روانی برای آنهاست

ترس از صمیمیت

شخصیت افراد پرخاشگر منفعل، مبتنی بر عدم اعتماد به دیگران است. آنها نمیخواهند به کسی نزدیک شوند؛ نه نزدیکی جسمی و نه نزدیکی عاطفی

➤ به دنبال ایجاد مانع

➤ یکی از ویژگیهای بسیار آزاردهنده این افراد، ایجاد مانع در زندگی افراد است. در چنین رابطه ای، شما هرگز در نهایت به خواسته خود نمیرسید؛ چون او این اجازه را نمیدهد؛ مثال ممکن است سالها برای دستیابی به یک هدف تلاش کرده باشید؛ اما حال که شرایط آن فراهم شده است او با بهانه های مختلف مانعی ایجاد میکند تا از هدف مطلوبتان صرف نظر کنید. بهانه های او ایرادهای جزئی هستند. این واقعا گیج کننده است که چطور یک آدم ادعا میکند که میخواهد خوشحالتان کند و شما را به خواسته هایتان برساند؛ اما هر بار بهانه ای دارد که مانع از رسیدن به هدف است

■ سبب شناسی رفتارهای پرخاشگرانه

■ نخستین اقدام در ارزیابی رفتار خشن، تعیین علت آن است. شناخت علت پرخاش، مسیر مداخلات لازم را روشن خواهد ساخت. برخی عوامل زمینه‌ای در بیماران بستری در بخش‌های روانپزشکی وجود دارد که آنها را مستعد پرخاشگری میکند

■ از بهترین تعیین کننده های پرخاشگری و تهاجم که افراد را مستعد پرخاشگری و تهاجم میکنند؛ میتوان به موارد زیر اشاره نمود

■ مصرف الکل یا شیشه

■ سابقه رفتارهای تهاجمی یا فعالیتهای جنایی

■ بیماران پارانوئیدی

■ سابقه خشونت کلامی و فیزیکی

■ سابقه توهمات شنوایی و آمرانه

■ سابقه مورد سوء رفتار قرار گرفتن در کودکی

■ سابقه قضایی و جنایی

➤ پرخاشگری و تهاجم در برخی اختلالات روانپزشکی ممکن است بروز کنند. اکثر بیماران روانی متخاصم، خطرناک یا پرخاشگر نیستند؛ ولی ممکن است در تعدادی از آنها رفتار پرخاشگرانه بروز نماید؛ مانند :

➤ اختلالات شخصیتی

➤ اختلالات دوقطبی به ویژه در حملات مانیک

➤ سوء مصرف مواد

➤ اختلالات سلوک

➤ سکیزوفرنیا و اختلال هذیانی

➤ افسردگی اساسی

➤ عوامل موثر بر تحریک پذیری یا بیقراری

➤ الف- علل روانی

برخی از علل روانی تحریک پذیری شامل این موارد میشوند

استرس

اضطراب

افسردگی

اختلال دو قطبی

اسکیزوفرنی

اوتیسم

➤ ب- علل جسمی

➤ برخی از علل جسمی رایج تحریک پذیری و پرخاشگری عبارتند از:

➤ محرومیت از خواب

➤ قند خون پایین

➤ عفونت گوش

➤ دندان درد

➤ دیابت

➤ آنفولانزا

➤ ج تغییرات هورمونی

➤ شرایطی که باعث تغییرات هورمونی میشوند نیز خلق را تحت تاثیر قرار میدهند؛ مانند:

➤ یائسگی

➤ سندرم پیش از قاعدگی

➤ سندرم تخمدان پلیکیستیک

➤ پرکاری تیروئید

➤ دیابت

د- سوء مصرف مواد

- همچنین فرد ممکن است تحریک پذیری را به عنوان عوارض جانبی داروها تجربه کند. داروهای آمفتامین و کوکائین، هر دو محرک سلسله اعصاب مرکزی میباشند. دیده شده در صورت مصرف زیاد متآمفتامین علائم مسمومیت در ابتدا با خلق بالا به صورت تشنگی، قدرتمندی، پرخاشگری، اضطراب، بیقراری و رفتارهای کلیشه ای رخ دهد.
- علائم مربوط به مصرف کوکائین عبارتند از تحریکپذیری و ناتوانی برای تمرکز؛ و در مصرف طولانی شامل افکار پارانوئیدی، پرخاشگری و اضطراب میباشد.
- علائم روانی ترک در معتادین به هروئین و مورفین، به صورت تحریکپذیری، بیقراری و افسردگی نمایان میشود.

ه- عوامل خانوادگی

عوامل خانوادگی به عنوان یکسری از عوامل محیطی، در بررسی عوامل تربیتی افراد مؤثر میباشند؛ چرا که خانواده به عنوان اولین محیط اجتماعی زندگی افراد، بسیار حائز اهمیت میباشد و خیلی از چیزها را افراد در سالهای اولیه حیات اجتماعی خود، در محیط خانواده می آموزند. خانواده میتواند از جهات مختلف موجب بروز یا تشدید پرخاشگری شود که مهمترین این عوامل عبارتند از:

نحوه برخورد والدین با نیازهای کودک: تجربه نشانگر آن است که چنانچه فردی در کودکی همیشه توقعات و انتظاراتش برآورده شده باشد؛ بیشتر از کسانی که توقعات و انتظاراتشان برآورده نشده است؛ خشمگین و پرخاشگر میشود

➤ وجود الگوهای نامناسب:

➤ داشتن الگوی مناسب در زندگی، یکی از نیازهای انسان است؛ زیرا انسانها علاقمند هستند که رفتار و کردار خود را مطابق با کسی که مورد علاقه خودشان است، انجام دهند و چنین کسانی را راهنما و الگوی زندگی خود قرار دهند. بررسی های انجام شده نشان میدهد که بیشتر کودکان پرخاشگر، والدین خشن داشته اند؛ یعنی نه تنها کودک آنها از محبت لازم برخوردار نبوده؛ بلکه از الگوی پرخاشگری موجود در خانواده نیز تأثیر پذیرفته بود. این بچه ها در مقابل دیگران حالت دشمنی و خصومت به خود میگیرند و به بچه های هم سن و سال خود یا کمتر از خود، صدمه می‌رسانند. این افراد از تعصب خاصی نیز برخوردارند و از به سر بردن با دیگران عاجز هستند. در کارهای گروهی نمیتوانند شرکت کنند و از اعتماد به نفس ضعیفی برخوردارند و در امور زندگیشان بی لیاقتی خود را نشان میدهند و اغلب در کارها با شکست روبرو میشوند.

➤ **تأثیر رفتار پرخاشگرانه:** عده ای از افراد پرخاشگر و زورگویی را تقبیح نمی کنند؛ بلکه آن را نشانه شهامت و قدرت خود میدانند. این افراد اعمال پرخاشگرانه خود و دیگران را مثبت، موجه و حتی لازم میدانند و به آن صحنه میگذارند.

➤ **تشویق رفتار پرخاشگرانه:** تشویق رفتار پرخاشگرانه توسط والدین و دیگر افراد، سبب تقویت مثبت و تثبیت این رفتار میشود.

➤ **تنبيه والدین و مربیان:** در چنین مواقعی، تنبيه عامل فزاینده و تقویت کننده پرخاشگری است؛ زیرا علاوه بر اینکه سبب خشم و پرخاشگری کودک میشود، شخص تنبيه کننده الگوی نامناسبی برای پرخاشگری کودک میشود.

➤ نشانه های هشدار دهنده ی خشونت:

- از دست دادن حالت خلقی معمول
- درگیری مکرر فیزیکی
- اعمال خشونت آمیز اخیر از جمله خسارت زدن به اموال
- تهدید کلامی
- مصرف مواد یا مشروبات الکلی
- افزایش رفتارهای پرخطر
- حمل اسلحه یا چیزی که به عنوان سلاح بتوان بکار برد (چنگال، زیرسیگاری و)...
- داشتن نقشه با جزئیات دقیق برای دست زدن به خشونت
- تحریک روانی - حرکتی - فزاینده

➤ پیشگیری

➤ رفتارهای خشونت آمیز در بیماران مبتلا به اسکیزوفرنی در صورت نظارت و مانیتورینگ دقیق، اغلب قابل پیشگیری است.

➤ درمان پرخاشگری:

➤ برای درمان پرخاشگری، گام اول شناخت و ریشه یابی علت یا علل پرخاشگری است؛ با شناخت این عوامل میتوان همکاریهای لازم را برای کاستن از میزان و شدت پرخاشگری ارائه نمود.

➤ پرخاشگری به دو نوع پرخاشگری کلامی و پرخاشگری فیزیکی و تهاجم تقسیم بندی میشود. شروع درمان پرخاشگری و رفتار تهاجمی، بیشتر وابسته به نوع آن است؛ البته عدم کنترل به موقع و مناسب پرخاشگری کلامی، ممکن است باعث تبدیل آن به پرخاشگری فیزیکی و رفتار تهاجمی گردد.

➤ رویکردهای لازم جهت کنترل پرخاشگری:

➤ پرخاشگری کلامی

➤ در این شرایط، ابتدا بیمار دعوت به آرامش و گفتگو می‌کنیم؛ از او می‌خواهیم در صورت تمایل راجع به مشکل پیش آمده، با هم صحبت کنیم و یا اینکه اگر موافق باشد؛ بوسیله دارو به او کمک کنیم تا آرامش خود را باز یابد. اگر بیمار پذیرفت؛ همین کار را ادامه می‌دهیم؛ ولی در صورت عدم پذیرش و ادامه پرخاشگری، لازم است توجه کنیم که احتمال تشدید این پرخاشگری و تبدیل آن به نوع فیزیکی و خشونت‌های دیگر زیاد است.

▶ پرخاشگری فیزیکی و تهاجم

▶ در این شرایط توجه داشته باشیم که قضاوت در بیماری که پرخاشگری فیزیکی و یا رفتارهای خشونت آمیز دارد؛ معمولاً مختل است و در صورت عدم کنترل به موقع، ممکن است بیمار به خود و یا اطرافیان صدمه وارد کند. در این شرایط ضروری است که به سرعت، بیمار از نظر فیزیکی، محدود گردد و سپس به وسیله دارو به حالت آرامش بازگردانیده شود. به منظور کنترل فیزیکی بیمار بهتر است از بادگارد و یا یک تیم ۳ تا ۵ نفر که از قبل توجیه شده اند؛ استفاده گردد و در یک لحظه با اشاره اداره کننده تیم، همه با هم بیمار را گرفته و بدون کوچکترین آسیبی، به روی تخت منتقل نموده و بوسیله دارو به حالت آرامش برگردانیم. الزمست در تمام طول مدت این فرایند، دقت کنیم که کمترین صدمه ای به بیمار وارد نشود و خود افراد مهارکننده هم، از نظر احتمال آسیب رسیدن به خود، احتیاطات لازم را رعایت بنمایند حتی در صورت پرخاشگری بیمار، درمانگر مجاز به مقابله نیست؛ بلکه لازمست در تمام طول مدت این فرایند، با همدلی با وی برخورد نموده و بگویید که به او کمک خواهد کرد تا مشکلاتش برطرف گردد و از هر گونه اهانتی به وی خودداری شود.

➤ اقدامات در برخورد با بیمار پرخاشگر

➤ آرام سازی

➤ امروزه به منظور درمان اورژانسی و موثرتر بیماران پرخاشگر، از روشی استفاده میکنند که اصطلاحاً آرامسازی یا تنآرامی نامیده میشود. آرامسازی فرایند تعاملی پیچیده‌ای است که بیمار را به سمت یک فضای درونی آرامتر سوق میدهد. این روش فقط دانش تئوریک نیست؛ بلکه خودآگاهی زیادی را می‌طلبد. آرامسازی سه جزء اصلی دارد :

➤ ارزیابی موقعیت حاضر

➤ مهارتهای ارتباطی به منظور تسهیل همکاری

➤ بکارگیری مهارتهایی در جهت حل مساله

➤ هدایت احساسات بیمار

➤ کانون رویکرد بیمار را با استفاده از خواسته‌های او از "مقابله" به "گفتگو" انتقال دهید؛

➤ به هم پیوستن اهداف بیمار و درمانگر

➤ منظور این است که نقطه مشترکی بین اهداف خود و بیمار بیابیم و در آن رابطه با هم صحبت کنیم؛

مهارت‌های ارتباطی کلامی

- آرام، شفاف و واضح صحبت کنید
- هر وقت ممکن شد ارتباط برقرار کنید، مثال با معرفی خود
- از اظهارات پیچیده و طولانی خودداری کنید و از عبارات کوتاه و ساده در ارتباط با بیمار استفاده کرده و رفتارهای ساده را بخواهید؛ مانند: "بنشین".
- از مقابله شخصی اجتناب کنید
- مشکل اصلی بیمار را جستجو کنید. در مجموع اظهارات و رفتارهای بیمار دنبال این باشید که بیمار از چه مشکلی در درون رنج میبرد
- به بیمار نشان دهید که برای حل مشکل وی در کنارش حضور یافته اید؛ این امر بوسیله بکارگیری مهارت‌های ارتباطی و نشان دادن انگیزه ها و توانایی‌های درمانگر در لحظات ضروری، انجام شده و با ادعاهای محال و دست نیافتنی قابل انجام نمیباشد .
- نشان دهید که به او گوش می‌دهید؛ مثال از طریق گوش دادن فعال
- موقعیت خودتان را به عنوان "کمک کننده" تقویت کنید، نه به عنوان "محدود کننده". لازمست بیمار در نتیجه رفتارها و اظهارات شما به این نکته برسد که شما در جهت رفع مشکلات او می‌خواهید کمک کنید و در صدد ایجاد محدودیت یا مشکلات بیشتر برای وی نمی‌باشید
- ارتباط کلامی بی‌پایان نیست: اگر پرخاشگری بیمار بوضوح کاهش یافت؛ برای جدا شدن از بیمار آماده باشید و دوباره با طولانی کردن صحبت او را پرخاشگر نکنید.

➤ مهارت‌های ارتباطی غیر کلامی

➤ موقعیت فیزیکی درمانگر: از روبرو و مقابل با بیمار مواجه نشوید

➤ قامت درمانگر: قلدربانه و تحقیر کننده نباشد .

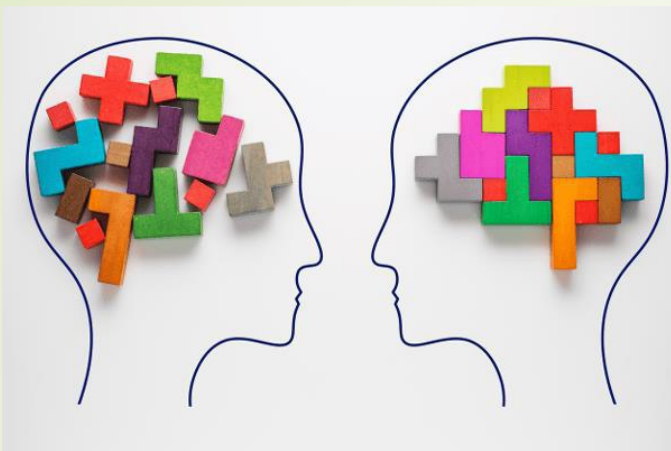
➤ ارتفاع موقعیت: در موقعیتی همسطح با بیمار بایستید. شما روی سکویی بالاتر و بیمار در سطحی پایینتر مثل موقعیتهای قضایی نباشید

➤ چهره درمانگر: وضعیت چهره باید هماهنگ با کلام شما باشد

➤ فاصله از بیمار: حدود ۱ تا ۳ متر یا به اندازه یک دست باز باشد. بعدا در صورت احساس آرامش و امنیت بیمار میتوان آنرا کم نمود

➤ بیمار را لمس نکنید

➤ به چشمان بیمار خیره نشوید

➤ رفتار درمانی

➤ محدودیت فیزیکی

➤ دارو درمانی (مهار شیمیایی)

خدا قوت